

Petr Kotík
Master-Pieces (Almost a Lecture)
Mistrovská díla (Téměř přednáška) (2014)
Komorní opera

Libreto adaptoval Petr Kotík ve spolupráci s Michaellem Rauem na text Gertrudy Steinové „Co jsou to mistrovská díla a proč je jich tak málo“

Scéna 1

Soprán

Mluva

Zamýšlela jsem nejprve mluvit a nepsat a pak to číst,
ačkoliv možná, že kdybych četla tak, jako by má slova nebyla vytištěna...

Na tom co člověk napsal a vytisknul, je něco zvláštního,
něco, co autorovi sebere jeho vlastnické právo.

Chystala jsem se promluvit a nic nepsat,
ale je zcela nemožné mluvit o mistrovských dílech a o tom, co znamenají,
protože mluvení
nemá v podstatě
nic společného s uměleckou tvorbou.

Zpěv

Mluvím hodně,
mluvím ráda a mluvím dokonce více než bych měla.
Řekla bych, že mluvím skoro pořád a také poměrně dost naslouchám.

Podstata génia spočívá ve schopnosti mluvit a přitom naslouchat.
Naslouchat při mluvení, mluvit a zároveň poslouchat.

Mluva

Ale,
a to je velmi důležité,
skutečně velmi důležité,
mluvení nemá nic společného s uměleckou tvorbou.

Scéna 2

Zpěv

Celé léto jsem přemýšlela a psala o tom, co jsou to mistrovská díla
a proč je jich tak málo
a na konec jsem pochopila, že jde o vztah mezi lidskou přirozeností, myšlením a
identitou.

Postupně totiž zjistíte,
že člověk v tvůrčím aktu nemá žádnou vlastní identitu.

Identita je vědomí, jste si vědomi toho, kým jste, protože vy sami a ostatní si uvědomují, kým jste,
ale uprostřed tvůrčí práce, přestanete toto vědomí mít.

Mluva

Jsem kdo jsem,
protože můj psík mě zná,
avšak vědomí toho, že mě zná,
zabraňuje tvůrčímu procesu.

Picasso kdysi řekl:
je mi jedno, kdo
mě ovlivnil anebo ovlivňuje,
pokud to nejsem já sám.

3 muži

Nesmysl / Nesmysl!

Soprán

Zpěv

O tomto se už namluvilo tolik nesmyslů.

Nakonec
to je vždy o tom samém.

3 muži

Mluva

O tom samém?

Soprán

Zpěv

Máte na něco názor, ale všichni si věci komentují, jak chtějí.

Kterákoliv žena v kterékoliv vesnici, pokud chcete, dokonce muži nebo i děti,
vědí tolik o lidské psychologii, jako kterýkoliv spisovatel, a tohle vědění z věcí
mistrovská díla neudělá.

3 muži

Mluva

To vůbec ne, vůbec ne, vůbec.

Soprán

Zpěv

Kdykoliv jste opravdu sám sebou,
jste ten, kdo jste,
bez vědomí sama sebe.

Jestliže jste si vědomi sama sebe, když jste,
přestáváte mít možnost se kreativně vyjádřit.

Uvědomil jsem si jednou, když jsem přednášela, že člověk postupně přestane vnímat to,
co říká,

a místo toho
se začne soustředit na to, co publikum vnímá z toho, co se mu říká.

To je důvod, proč rétorika nikdy nebude mistrovským dílem
a jen velmi zřídka se stane historií.

Řečníci neslyší to, čím jsou.

Mluva

Jsou tím, co slyší jejich publikum.

Scéna 3

Zpěv

Akce je něco přímého a účinného,
akce je výsledkem potřeby, a to, co je potřebné, není spojeno s lidským myšlením, ale přirozeností.

Mistrovské dílo není něco, co je nezbytně nutné dělat, není to ukojení potřeby.

V momentě, kdy je dílo výsledkem potřeby, přestává mít možnost další existence.

Mluva

Vraťme se k výtvarnému umění.

Kdysi jsem řekla, že obraz existuje sám o sobě a pro sebe,
a jediný způsob, jak malíř může obraz vytvořit,
je použít objekty.
Což je každého problém.

Zpěv

Každý, kdo píše nebo maluje, si je mimořádně vědom jevů kolem,
osob,
objektů,
a krajin.

A v momentě, když si tyto věci uvědomí jako subjekt,
přestanou být pro něj zajímavé.

Můžete to jasně vidět na tom, jak je obtížné popsat věci, které se dějí.

Samozřejmě si je představíte,
ale každý více méně ví,
co se děje,
a to, co se děje,
není vůbec zajímavé.

Co se děje, nikoho neohromí a opravdu nikoho nevzruší,
možná vzbudí trochu zájmu,

ale nikoho opravdově nenadchne.

Mluva

V minulosti
malíř maloval to, co viděl.

Samozřejmě to tak nebylo, ale on si mohl dovolit to tak říct.

Nyní umělec nic takového říkat nechce, protože takto vidět není nic zajímavého.

Souvisí to do určité míry s tvorbou mistrovských děl a s tím, proč je jich tak málo, ale to není všechno.

Ted' vidíte, proč řečnění nemá nic společného s uměleckou tvorbou.

Scéna 4

Soprán

Zpěv

Mluvit je lidské, mluvit je lidská přirozenost;
lidská přirozenost nemá nic společného s tvorbou mistrovských děl.

Mistrovská díla nemají nic společného s lidskou přirozeností nebo identitou, nic společného s identitou nebo lidskou přirozeností.

Jsou spojena s lidským myšlením a existují sama o sobě,
s existencí o sobě a lidským myšlením.

Umělecké dílo je věc sama o sobě,
věc sama pro o sebe
a není ve vztahu k něčemu jinému.
V žádném vztahu.

Mluva

V momentě, kdy je v nějakém vztahu, stane se součástí obecného povědomí.

Zpěv

Kdokoliv je pak schopen,
každý, svým jedinečným způsobem, dříve či později,
vycítit přítomnost mistrovského díla.

Každý cítí, že věc sama o sobě je to, co udržuje naši pozornost. Mistrovské dílo je věc sama o sobě, která udržuje naši pozornost.

Lidská přirozenost je jen rouška, jen povrch,
věc sama, dílo samo, je to, co přitahuje naši pozornost.

Mluva

Hodně jsem o tom přemýšlela.

Scéna 5

Mluva

Kultura a zvyky biblických dob,
nebo starého Řecka a Číny,
nemají nic společného s naší dobou,
přesto jsou jejich mistrovská díla stále silná.

Ne proto, že ztělesňují lidskou povahu a identitu své doby,
protože každý ví vše o lidské identitě a přirozenosti.

Existují,
protože jsou něčím,
co si vystačí samo o sobě.

Zpěv

A v tomto ohledu
jsou v protikladu k běhu života,
který je založen na vztazích a potřebách.
Což je protiklad k tomu, co je mistrovské dílo,

Mluva

ačkoliv o tomto může snadno takové dílo pojednávat.

Zpěv

Dále,
zvláštní potíže s jakýmikoliv díly
je ta,
že musí mít začátek a konec.

Je to potíže,
protože ve skutečnosti
mistrovské dílo nic takového nezná,
nemá ani začátek ani konec,
a přesto
aby mohlo existovat, stejně jako lidská přirozenost,
musí mít začátek a konec.

A každý,
kdo se snaží něco vytvořit,
se zoufale snaží o dílo
bez začátku a bez konce.

Nějakým způsobem
člověk skončit musí.

Já sama teď končím.

Scéna 6

Mluva

Nejsem si jistá, jestli to, co vám tady říkám, chápete.
Všechno jsem si to pečlivě napsala
a teď to říkám z paměti,
a když používáte paměť, tak to nikdy nevyjde tak jasně.

Zpěv

Baryton

Paměť je něco zvláštního.

Tenor & Baryton

Paměť je něco zvláštního.

Baryton

Začnete pracovat a najednou si na něco vzpomenete.

Tenor & Baryton

Začnete pracovat a najednou si na něco vzpomenete

Baryton

a pokud pokračujete ve vzpomínkách,

Tenor & Bas

pokud pokračujete ve vzpomínkách,

Soprán, 3 muži

všechno začne být strašně zmatené.

Soprán

Pokud si při tvorbě nepamatujete,
pokud si přestanete pamatovat, když píšete,
může se to zdát zmatené,
ale výsledek bude jasný a srozumitelný.

A nakonec se ta jasnost ukáže
a každý to pozná
a všichni pochopí, že se jedná o mistrovské dílo.

Mluva

Pokud se ale při psaní spoléháte na svou paměť,
zpočátku to může vypadat jasně a srozumitelně,
ale jasnost a srozumitelnost brzy vyprchá.

3 muži

Všechno tohle zní strašně složitě,

Soprán

složitě to ale vůbec není. A tak to je.

3 muži

Pamatovat si, o čem budete psát, *je správné ...? je správné?*

Soprán (skočí do řeči)

Okamžitě poznáte, jak vaše psaní ztratí na síle.

Proto jsou texty, které vám líčí příběhy, tak fádní, protože to jsou založeny na paměti.

Proto jsou ilustrace tak fádní, protože si vzpomenete na to, jak někdo vypadá.

V okamžiku, kdy zapojíte paměť, může být to, co děláte, velmi populární, ale ve skutečnosti je to hloupé.

Mistrovské dílo může být nežádoucí, fádní a hloupé však být nemůže.

Zpěv

Umělecké dílo může být nežádoucí, fádní však nikdy nebude.
Umělecké dílo může být odmítnuto, fádní však nikdy nebude.
Mistrovské dílo není nikdy fádní.

Mluva

A proto je jich tak málo.

Soprán, 3 muži

Zpěv

Většinou
lidé žijí v identitě a paměti.

Vědí, kdo jsou, protože jejich psík je pozná.

Nejsou to entity ale identity.

Scéna 7

Soprán

Mluva

Říká se o géníích,
že jsou věčně mladí.

Zpěv

Říká se o géníích,
že jsou věčně mladí.

K čemu to je být chlapcem, když musíte vyrůst v muže.

3 muži

Chlapec nemá s mužem nic společného.

Soprán

Krom všeho, co se týká paměti a identity.

A pokud mají co společného
ve vztahu paměti a identity,
pak nikdy nevytvoří mistrovské dílo.

3 muži (nekoordinovaně) Tenor & Baryton

Nikdy nevytvoří mistrovské dílo,

Bas

pak nikdy nevyprodukují mistrovské dílo.

Soprán

Mluva

Rozumíte tomu?
Koneckonců na tom nesejde,
protože
mistrovská díla jsou tím, čím jsou
A to je ten důvod,
proč je jich tak málo.

Scéna 8

Tenor

Zpěv

Zkuste
Zkuste
Zkuste nebýt sami sebou

Jste to vy
Jste to opravdu vy
Nemyslete na to být sami sebou

Takhle nemyslete
Pozná vás váš psík?

Baryton

Zkuste nebýt sami sebou

Zkuste nebýt sami sebou

Jen to zkuste

Pozná vás váš psík?

Bas

Jen to zkuste, zkuste to
Zkuste to

Jste to vy
Jste to vy

Jste

Protože vás váš malý psík pozná?
Jste to vy?

Muž 1

Mluva

V momentě, kdy jste to vy,
tak, jak vás zná váš malý psík,
nemůžete vytvořit mistrovské dílo.

Muž 2

A tak to je.

Soprán

Zpěv

Je lehké
nemít identitu,
ale
je velmi obtížné to poznat.
Je velmi obtížné poznat,
že nemáte identitu vědomě.

Skoro bych řekla, že je to nemožné,
ale možné to je.

Baryton

Víme, co je to, mistrovské dílo?

Poznáme je?

3 Muži

Ano.
Poznáme je.
Ano.
Známe je.
Ano.

A také víme, proč jich je tak málo.

Bas

Je jich velmi málo.

Scéna 9

Soprán

Vše jde proti nim.

Vše, co tvoří běh života,
co vytváří identitu,
všechno to
jde proti nim.

Všechno,
co tvoří identitu, je potřebné,
a proti nim jde
všechno,
co existuje.
Všechno jde proti nim.

A radosti života
a potřeby života
považují identitu za nezbytnou.

A to jde proti mistrovským dílům.

Všechny radosti, které tvoří pohodlí
jsou spojeny s identitou.

A radosti, které vzrušují
jsou spojeny s identitou.

A navíc
je zde všechna ta pýcha a ješitnost,
takže je přirozené,
že člověk má víc identity, než si je vědom.
A tohle všechno jde proti
tvorbě mistrovských děl.
Identity je tady více,
více než čehokoliv jiného, co člověk zná.

A nejhorší z toho všeho je,
že
jediná věc, na kterou všichni myslí,
je identita.
A tohle jde proti
tvorbě mistrovských děl.

A myšlení je něco,
co je vždy závislé na paměti
a jde proti tvorbě jako takové.

Soprán + 3 Muži

A tohle
samozřejmě nemá nic společného s mistrovským dílem.
Nemá to s ním nic společného.

Soprán

Mluva

Ve většině případů
je mistrovské dílo o identitě,
a proto
nesmí žádnou identitu mít.

Nic mi nevádí víc než to, jak se věci zhroutí v momentě,
když je člověk vysloví.
Stává se to kvůli kvalitám času samotného.

Scéna 10

Zpěv

V momentě, kdy tvoříte,
nejste si vědomi sami sebe.

A přesto čas a identita je to, o čem píšete,
pokud
se při tvorbě na ně neohlížíte.

Mluva

Je to opravdu tak.

Je to tak jednoduché
a každý to ví.

Soprán

Zpěv

Vědomí toho, co člověk ví, člověka děsí,

to ví každý.

Baryton

Soprán

Žít tak, jak člověk žije, je pohodlné,

to ví každý.

Baryton

Tenor

A ačkoliv
každý se rád něčeho bojí,

Bas

to, po čem každý prahne, je pohodlí.

Soprán

To ví každý,
to je důvod, proč jemistrovských děl tak málo.

Bas

Ne, že ty samy by někohoděsily,

Soprán

to samozřejmě ne,
protože pokud je umělecvyděšen,
potom
nemůže existovat bez paměti, času a identity,
a pokud je vyděšen, nemůže tvořit.

Jeho tvorba může vypadat, jako velké dílo
a opravdu se to tak často zdá,
ale vzpomínka na strach jej zničí.

3 muži

I když každý se rád něčeho bojí,
to, po čem každý prahne, je pohodlí.

Schopnost poznat, je...

Soprán

Schopnost nemít identitu a představu o čase,
ale pracovat, jakoby člověk identitu a představu o čase měl.

3 muži

Samozřejmě / samozřejmě / samozřejmě

Tenor

To je to, co tvoří mistrovské dílo,
a to je důvod, proč

3 muži

je jich tak málo / je jich tak málo / je jich tak málo.

Baryton

A pokračovat
Vexistenci, jako by čas a identita neexistovaly,
ale pracovat jako kdyby tady byly.

Je to tak jednoduché / Je to tak jednoduché, je to tak jednoduché / je to tak moc
jednoduché.

Soprán

Proto je to tak těžké potkat někoho, kdo takový je

Mluva

a každý
opravdu každý může poznat.

Scéna 11

Soprán

Zpěv

K čemu to je být chlapcem, když musíte vyrůst v muže.
K čemu to je

3 muži

K čemu to je

Soprán

Je to k ničemu

3 muži

Je to k ničemu

Soprán

Každý,
opravdu každý,
je schopný poznat,

Soprán + 3 Muži

že je to k ničemu.

Soprán

Zpěv

Je opravdu k ničemu být chlapcem, když musíte vyrůst v muže.

Je to zajímavý jev,
protože muž a chlapec,

Mluva

a tím si můžete být jisti,

Zpěv

muž a chlapec pokračují a mistrovské dílo nikam nepokračuje, zůstává tam, kde je,
nepokračuje.

Je velmi zajímavé,

Soprán

že se nikdo nespokojí s tím být dospělým a chlapcem a synem a otcem.

Soprán + 3 Muži

Nikdo se nespokojí s tím být dospělým a chlapcem a synem a otcem.

Soprán

A to, že nakonec oba zemřou,
má něco společného s časem...

Bas

S mistrovským dílem to nemá nic společného.

Baryton

Mluva

Bez identity by nebylo možné lidem vládnout.

Bas

Každý je ale někým ovládán

Soprán

a takoví nemohou vytvořit mistrovská díla.

3 Muži

Vládnout znamená ovládat

Soprán

a na tom není nic zajímavého...

Scéna 12

Soprán +3 Muži

Zpěv

A další věc
když tvoříte,
když píšete,
dlouho před tím než na to máte publikum,

vše co uděláte je stejně důležité.
Každá věc je stejně důležitá jako ty ostatní.

Tenor, baryton

A
a
když,
když pracujete, píšete,
dlouho,
dlouho,
o čem všechno,
všechno
důležité je,

Soprán

je vám drahé vše, co jste udělali.

Poté, co přijde publikum,
přirozeně
vytvoří něco,
tedy,
vytvoří vás
a nic už nebude stejně důležité.

Mluva

Když konečně máte publikum pro to, co děláte,
je to důležitější, než tvorba samotná,
což tak nebylo, když jste byli sami se sebou,
když jste byli tak, jak vás zná váš psík.

Soprán + 3 Muži

A tak tady stojíme
a
je toho tolik víc, co by člověk mohl říct.

Soprán

Přesto
bez pochyby
neříkám,
že je to všechno...